

המרד הגדול - חלק ב

בשיעור זה נעסוק בשלבים המתקדמים של המרד, כאשר הלחימה מתרחשת בירושלים.

שימו לב! מערך השיעור מותאם ללמידה מקרוב וללמידה מרחוק (כאשר השיעור ינוהל דרך ה"זום").

פתיחה: נבקש מהתלמידים למלא בתרשים (שחולק בשיעור הקודם) את העמודה הראשונה העוסקת במתרחש בירושלים.

פעילות א: נביא בפני התלמידים את דבריו של אספסיאנוס המתייחסים להחלטתו להמתין ולא לתקוף מיד את המורדים בירושלים.

"וכל שרי צבאות הרומאים שמחו על מריבות האחים בקרה שונאיהם כמוצאי שלל רב ורצו למהר ולעלות על העיר, וגם האיזו אספסינוס, בחשבם כי יצליח כל חפצו בידו הפעם, ודברו אליו, כי עתה האלקים נלחם להם, הסכסכו את אויביהם איש באחיו, אולם הגלגל חוזר מהרה, ואולי יעפו היהודים ממלחמת-האחים או ינחמו על מעשיהם וישלימו ביניהם. ולדברים האלה ענה אותם אספסינוס:

'דעו, כי שגיתם מאד בעצתכם בפעם הזאת. אמנם משתוקקים אתם להראות את כוח ידיכם ואת הדר נשקכם כדרך העומדים בבית-חזיון, אך הדבר הזה קשור בסכנה ואתם אינכם עמים לה לתועלתכם ולשלומכם. הן אם תמהרו לעלות על העיר מיד, תקימו בידכם ברית-שלום בין שונאינו, ובעצם ימינם יסתערו עלינו. ואם תתנו להם אַרְפֶּה, ימעט אחרי-כן מספר שונאינו, כי תאכל אותם אש המריבה. כי האלקים מיטיב לערוך את המלחמה ממני, והוא יסגיר את היהודים בידי הרומאים חנם ויתן את הנצחון לצבאותינו בלי עמל וסכנה. ובעוד האויבים הולכים וכלים איש בידי רעהו, **כי קמה עליהם קללה נוראה, מלחמת-אחים**, טוב לנו להתבונן אליהם מרחוק ולשבת במנוחה, מאשר להתערב בריב אנשים הולכים למות, הנלחמים ביניהם ברוח שגעון.. כי אין היהודים דואגים עתה להכין להם נשק וגם לא לחזק את חומותיהם ולאסוף להם חיל-עוזרים, למען יהיה לנו הדבר לרעה, **בתתנו להם אַרְפֶּה**, - רק חונקים הם איש את רעהו במלחמת-האחים ובמחלוקת, **וכל יום הם סובלים צרות ורעות נוראות, אשר גם בעלותנו עליהם ובהכבשנו אותם לא נעשה להם כמוהו**. ואם ירצה איש לשמור את נפשו, עליו לתת להם להמית איש את אחיו..'

נדון עם התלמידים במשמעות דבריו של אספסיאנוס לחייליו, תוך שימת דגש על המשפטים המודגשים בקו.

- מהי הסיבה בגינה הורה אספסיאנוס לחייליו להמתין ולא לתקוף את המורדים?
- לאיזו "מלחמת אחים" התכוון אספסיאנוס? מדוע הוא מכנה תופעה זו במילים "קללה נוראה"?
- לאלו "צרות רעות ונוראות" התכוון אספסיאנוס? מה משמעות דבריו כי "גם בעלותנו עליהם ובכבשנו אותם לא נעשה להם כמוהו"?

כאן המקום להדגיש בפני התלמידים את חילול השם הנורא שהתרחש, כאשר הרומאים צפו ביהודים הורגים איש את רעהו בעוד האויב האמיתי ניצב בשער.

פעילות ג: התלמידים ימלאו את שתי המשבצות האחרונות בתרשים. ולאחר מכן נביא בפני התלמידים את הסיפור הידוע על קמצא ובר קמצא המופיע בגמרא ובמקומות נוספים (ניתן כמובן להציג את הסיפור).

מַעֲשֵׂה בְּאָדָם שֶׁהָיָה אוֹהֵבוֹ קִמְצָא וְשׁוֹנְאוֹ - בֵּר קִמְצָא.
**עָשָׂה סַעֲדָה. אָמַר לְשִׁמְשׁוֹ: לֵךְ וְהִבֵּא לִי קִמְצָא. הֵלֵךְ וְהִבִּיא לוֹ אֶת בֵּר קִמְצָא. בָּא וּמַיִן צָאוּ יוֹשֵׁב. אָמַר לוֹ: הֲרֵי שׁוֹנֵא אֶתָּה לִי, וּמָה לְךָ כָּאֵן? עֵמֵד וְצֵא! אָמַר לוֹ: הוֹאִיל וּבֵאתִי - הַיְחִנִּי, וְאַתָּן לְךָ דְּמֵי כֹל מָה שְּׂאֵכֵל וְאַשְׁתָּה. אָמַר לוֹ: לֹא. - אֶתָּן לְךָ דְּמֵי חֲצִי סַעֲדָתְךָ... - לֹא!
 - אֶתָּן לְךָ דְּמֵי כֹל סַעֲדָתְךָ - לֹא!
 תִּפְסֹו בְּיָדוֹ, הַעֲמִידוֹ וְהוֹצִיאֵהוּ.**

אָמַר בֵּר קִמְצָא: הוֹאִיל וַיֵּשְׁבוּ חֲכָמִים וְלֹא מָחוּ בוֹ - מִכְּלָל שְׂנוּחַ לָהֶם - אֵלֶיךָ וְאַלְשִׁין עֲלֵיהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. בָּא וְאָמַר לוֹ לְקִיסָר: מֵרְדוּ בְּךָ הַיְהוּדִים. אָמַר לוֹ: - מִי יֹאמֵר? אָמַר לוֹ: שְׁלַח לָהֶם קָרְבָן וְתִרְאֶה אִם יִקְרִיבוּהוּ. הֵלֵךְ וְשָׁלַח בְּיָדוֹ עֵגֶל מְשֻׁלָּשׁ. בְּהִלִּיכְתּוֹ הִטִּיל בוֹ בֵּר קִמְצָא מוֹם בְּנִיב שְׁפָתַיִם, וַיֵּשׂ אוֹמְרִים - בְּדַקְיָן שְׂבַעֲיִן בַּקְרוֹם הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הָעֵינַן, מִקּוֹם שְׁלֹנּוֹ הֲרֵי הוּא מוֹם וְלָהֶם אֵינוֹ מוֹם. אָמְרוּ חֲכָמִים לְהַקְרִיבוֹ, מִשּׁוֹם שְׁלוֹם מַלְכוּת; אָמַר לָהֶם ר' זְכַרְיָה בֶן אֲבָקוּלָס: יֹאמְרוּ, בְּעֲלֵי מוֹמִים קָרְבִים לְמִזְבֵּחַ. אָמְרוּ לְהַרְגֵ אֶת בֵּר קִמְצָא, שֶׁלֹּא יֵלֵךְ וַיִּסְפֹּר לְמֶלֶךְ. אָמַר לָהֶם ר' זְכַרְיָה: יֹאמְרוּ: מִטִּיל מוֹם בְּקִדְשֵׁי - יִהְרַג. אָמַר ר' יוֹחָנָן: עֲנִיתִנּוּ שֶׁל ר' זְכַרְיָה בֶן אֲבָקוּלָס הִחְרִיבָה אֶת בֵּיתָנוּ וְשָׂרְפָה אֶת הַיֶּכֶל לָנוּ וְהִגְלַתְנוּ מֵאַרְצָנוּ).

נשאל את התלמידים:

• מהי התופעה החברתית המתוארת בסיפור לעיל?
 • מה היחס בין סיפור זה לאירועים ההיסטוריים בהם עסקנו בשיעור?

תשובה: שניהם מביאים לידי ביטוי תופעה של שנאה ויריבות שהביאה בסופו של דבר להרג ולחורבן. (ניתן גם לעמוד על משמעותו של סוף הסיפור ולקשר זאת להחלטה להפסיק את הקרבת הקרבן לשלום הקיסר).

תשובות לשאלות בעמוד 118:

- א. שנאת חינום היא שנאה על רקע אישי, הנובעת ממניעים אישיים ולא ענייניים. לדוגמה: יוכוח או מריבה שפורצת בגלל שיקולי כבוד ויוקרה אישיים, קנאה וצרות עין. היא שונה משנאה אחרת בכך שהיא אינה מועילה באף דרך ואינה מביאה לידי התקדמות כלשהי.
- ב. האגדה תולה את החורבן בשנאת חינום משום שהפילוג, היריבות והמריבות בין הקבוצות השונות בעם לפני המרד ובמהלכו, בעיקר על רקע אישי (הנהגת המרד), גרמו לחוסר יכולתם של הלוחמים להילחם בצורה משמעותית נגד הרומאים. ההרג, שריפת מחסני המזון והאווירה הקשה שהשתררה בקרב היהודים, הקשתה עליהם במאבקם ובסופו של דבר הביאה למפלה ולחורבן בית המקדש. יריבות זו, יש לציין, לא נעלמה מעיני הרומאים ובהחלט ניתן לראות במלחמת אחים זו חילול השם.
- ג. ניתן ללמוד מכך, כי התשתית להצלחה בכל דבר היא האחדות. אין משמעה אחידות, אלא שצריך לכבד זה את זה, לא לחשוב שהאמת נמצאת רק בצד אחד. צריך לעשות כל מאמץ לפעול ביחד, בעיקר נגד איום וסכנה חיצוניים.

ישנם מספר סרטונים מצויינים של מכון "מגלים" העוסקים בחורבן ירושלים במרד הגדול ובמשמעות האירועים לדורות. אנו ממליצים לצפות בחלקים מסרטונים אלו, על פי שיקול דעתכם (יתכן וישנם חלקים שאינם מתאימים לתלמידים ולכן חובה לצפות בסרטונים אלו מראש).

כך אירע החורבן: צעד אחר צעד -

<https://www.youtube.com/watch?v=0pdaZy3amCY&t=795s>

קשת טיטוס ומנורת המקדש: מירושלים לרומא וחזרה -

<https://www.youtube.com/watch?v=UTKXT1Gla1c&t=329s>

מלחמת המטבעות: רומא וירושלים -

<https://www.youtube.com/watch?v=VGJ7n0BknbQ>